

نسخه

دوفصلنامه علمی ترویجی فلسفه اسلامی
سال هفتم / شماره دوم / پیاپی ۱۳ / پاییز - زمستان ۱۴۰۰

سرمقاله

باتوجه به نزدیکی ایام شهادت اباعبدالله الحسین علیه السلام، سرمقاله این شماره به تحلیل عقلانی کوتاه، اما ژرف از واژه سیدالشهدا می‌پردازد. «شهید» واژه‌ای عربی است بر وزن فعلیل، و فعلیل، در زبان عرب برای مبالغه به کار می‌رود. بنابراین معنای «شهید» مبالغه در «شهود» خواهد بود. قرآن کریم، آنان را که در راه خدا می‌میرند، شهید می‌نامد. این در حالی است که از دیدگاه ادبی و عرفی کسی که می‌میرد در زبان عرب «میت» نامیده می‌شود. و اگر مرگ او معلول عوامل غیر طبیعی باشد، «مقتول» نام می‌گیرد. اکنون، چرا مجاهدان راه خدا، «شهید» هستند؟ و چرا کتاب آسمانی ایشان را با شهود، گره زده است؟ آن‌هم با صیغه مبالغه «فعلیل»! شاید بدین سبب که ایشان جان خود را که گرامی‌ترین سرمایه بشر است، برای خدا نثار کرده‌اند. پاداش چنین کسی به عهده خداوند است؛ «مَنْ قَتَلْتَهُ فَعَلَىٰ دِيْتِهِ» (رازی، روح الجنان فی تفسیر القرآن، ج ۱۰، صص ۴۸-۴۷). اما خداوند، چگونه دیه مقتول خود را پرداخت خواهد کرد؟ او وجود نامحدود است و نامحدود بودن قابل ارائه به دیگری نیست؛ زیرا تحقق دو نامحدود به معنای محدودیت هردوی آنهاست. بنابراین خدای نامحدود تنها قابل شهود است، و شهید، شاهد این حقیقت ناب. شهد شهود، تنها، روزی مجاهدین فی سبیل الله می‌شود؛ «لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا، بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ» (آل عمران، آیه ۱۶۹).

روایت اهل بیت علیهم السلام از دو گونه جهاد پرده بر می‌دارند: ۱. جهاد اصغر و مبارزه با دشمن بیرونی. ۲. جهاد اکبر و مبارزه با دشمن درونی (نفس). این دسته‌بندی و «اکبر» دانستن مبارزه

با نفس، گویای اهمیت و تاثیرگذاری جهاد با نفس، در سعادت آدمی است. می‌توان گفت: جهاد ظاهری، خود، گونه و سطحی از جهاد باطنی است؛ زیرا گذشتن از زندگی دنیا و فدا کردن آن برای پیروزی جبهه توحید، خود، نوعی از مبارزه با نفس است. بلکه یکی از سخت‌ترین انواع جهاد باطنی است. بنابراین، شهید جنگ بیرونی، نخست در مبارزه با نفس، به شهادت رسیده است.

اکنون سیدالشهدا کسی است که در جهاد ظاهری و باطنی، برترین رتبه را داراست و والاترین شهود، از آن اوست. گرچه اهل بیت علیهم‌السلام، همگی نوری واحدند، اما هر یک به فراخور شرایط زمانی، مکانی و... مظهر تام بخشی از صفات الهی‌اند؛ یعنی برخی صفات در ایشان نمود بیش‌تری دارد و برخی دیگر، پنهان‌تر است. در این میان، اباعبدالله علیه‌السلام، سیدالشهدا است. یعنی همان کسی که محور و مرکز عبودیت است، سرور اهل شهود نیز هست. او مظهر تام شهود حقیقت است؛ «شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُوا الْعِلْمِ» (آل‌عمران، آیه ۸).

روح الله سوری